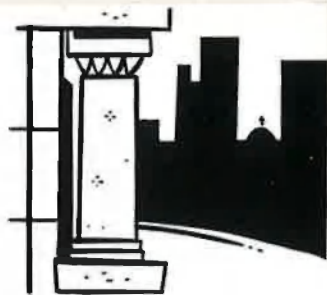

Els segles de la ciutat

de Tarragona

Tarragona, obra dels Escipions, segons la «Història Natural» de Plini el Vell.

Text: Jaume Vidal i Ramon Renau.
Fotos: Domènec Umbert.

Tarragona és una ciutat antiga. Dir que és romana és com suposar que és cosa de despús-ahir. L'antiguitat de Tarragona és més remota. Val a dir, però, que el seu prestigi, sí, que és romà. *Tarraco Scipionum Opus* — això és: Tarragona, obra dels Escipions— són paraules que es poden llegir a la *Història natural* de Plini el Vell, i adornen avui, gravades en pedra, el frontispici del museu arqueològic, una de les curiositats tarragonines que cal visitar, per la riquesa i la bona qualitat dels materials que conté. No gaire lluny d'aquest museu, en un edifici d'aire militar, més que no purament residencial, es pot admirar un bell sarcòfag de marbre blanc, esculpit de figures humanes que representen la llegenda d'Hipòlit, quan els cavalls de Posidó, desbocats per complir la voluntat de Teseu, engoleixen el virtuós jove sota les aigües. Fundada sota la República —Cneu i Publi Escipió viuen a finals del segle III i a començaments del II abans de Crist—, la vella Tarraco esdevé *imperial* amb l'estada d'August, i sobretot, més recentment, amb la confraternitat italo-tarragonesa promoguda pel franquisme en abraçada estreta amb el feixisme mussolinià. Supòs que és d'aquest temps que data la plantació de llorens i d'alzines: els arbres sagrats, l'un per Apol·lo, l'altre per Mart, de la mare Roma. Són bells de veure, sobretot quan es mantenen amb l'esponera que els correspon, i pel passeig enjardinat que es va traçar als peus del llenç de la muralla que dona al nord o nord-oest, sota el Palau i el Seminari és agradable de fer-hi una caminada.

La muralla, aquí, ja es veu ben bé que és medieval; perquè Tarragona és, a més de romana, una ciutat medieval. Hi ha una bella catedral, que es va començar a bastir a finals del segle XII i es va anar fent, amb la lentitud de les grans obres, fins al XVIII, o més endavant i tot. En aquesta catedral hi ha tota una successió d'èpoques i estils: romànic, gòtic, renaixentista, barroc... Cal, inexcusablement, visitar-la, i si és possible —perquè no és fàcil— amb un bon guia que pugui comentar les representacions dels capitells del claustre, explicar l'hagiografia del retaule de l'altar major —recentment restaurat, per cert—, dedicat a santa Tecla, que

és la patrona de la ciutat; o la copatrona, perquè hi ha també un patronatge encomanat a sant Magí, més acostat al poble, de tal manera que n'hi ha que entenen que santa Tecla és la patrona de la mitra, de l'arquebisbat, mentre que sant Magí és el patró del mateix poble tarragoní. Sigui quin sigui, i que em perdonin els populistes, el llustre i l'antic prestigi és de la banda de la santa, una deixeblla directa de sant Pau, que va arribar, en algun dels seus viatges apostòlics, fins aquí. Així ho contenen tradicions, més llegendàries potser que no històriques. Però la vida dels pobles i el seu esperit es nodreix tant de la llegenda com de la història, i més d'aquella fins i tot que no d'aquesta.

La història de Tarragona assegura que, en l'eterna lluita per assolir el poder temporal, va guanyar la força eclesiàstica sobre la cavallaresca. El conflicte no va durar molts anys, perquè va tenir un desenllaç violent i tràgic: Guillem d'Aguiló, fill del primer senyor de Tarragona, moria assassinat; es va culpar del crim l'arquebisbe Hug de Cervelló; el germà de Guillem, Berenguer, no va dubtar a prendre venjança i va matar l'arquebisbe; ell i el seu germà Robert es varen fer escàpols

de la justícia, o d'ulteriors contravenjances, fugint a Mallorca, on, a desgrat dels anatemes papals, varen contraure matrimoni dins la família dels Torrelles, que eren del llinatge del que seria el primer lloctinent de l'illa en nom del Conqueridor, Bernat de Santa Eugènia. Però això va ser més tard: quan els germans Aguiló fugiren a Mallorca, el 1171, l'illa era encara dels moros.

Aquesta victòria de l'estament eclesiàstic encara es fa notar: els carrers no van de baix a dalt, a Tarragona, sinó de dalt a baix; és a dir, que el punt de partida és la residència dels arquebisbes, a l'acròpolis, diguem-ne, de la ciutat: tot són *baixades*, no hi ha *pujades* ni tan sols l'inofensiu *costa*. En aquesta part alta, a més de l'arquebisbe, hi viuen els canonges, en un seguit d'habitatges que ceneixen el claustre de la catedral. També hi ha les cases més senyores de

la ciutat. En gran part deteriorades, però algunes d'elles —Castellarnau, Montoliu— refetes recentment. Un pla de rehabilitació d'aquesta part antiga s'acaba de posar en execució i cal esperar que doni resultats favorables. No cal dir que en aquesta part de la ciutat hi havia, se suposa, un call jueu i, naturalment, els prostíbuls. Cosa que significa que Tarragona, al llarg de l'edat mitjana i fins a començaments del segle passat, es reduïa gairebé tota en aquesta part alta.

A la ciutat baixa s'estén la Tarragona moderna, i un carrer que uneix les dues ciutats es diu lògicament carrer de la Unió. En aquesta ciutat baixa, però, apareixen tot de restes romanes i hi ha un espai reservat al que es conserva d'un fòrum. Prop d'un dels accessos a la ciutat, la via fèrria, hi ha l'amfiteatre, amb les ruïnes d'una capelleta dedicada a sant Fructuós, un bisbe i protomàrtir tarragoní dels temps romans: un sant de vida escrita, documentada, exemplar i amena de llegir. A un altre cantó d'aquesta part baixa hi ha les restes d'un teatre, avui en vies d'excavació i estudi. I una mica més avall, ran de mar, hi ha l'anomenat Serrallo, en memòria i honor

d'una de les empreses victorioses del general Prim. Pel Serrallo hi ha uns quants llocs on es pot menjar peix ben fresc, sovint amanit amb una salsa especialment tarragonina que es diu romesco.

La ciutat imperial i la ciutat actual

La molt noble i antiga ciutat de Tarragona no és que visqui el son dels segles perquè a poca distància de l'arquitectura romana i medieval s'aixequen les torres i els dipòsits de les indústries químiques, que li proporcionen una il·luminació superior a la de qualsevol ciutat, per moderna que sigui, i una contaminació ambiental molt acordada amb els nostres temps; no s'obliden ni el neguit permanent, l'emoció de saber quin moment haurà de triar per petar tot plegat. La ciutat tampoc no acaba amb les muralles, ni tan sols amb el terme municipal, perquè, ni que els uns i els altres ho vulguin ignorar, hi ha un complex metropolità que s'estén des de Torredembarra a Cambrils i que abraça les dues grans rivals de la zona, Tarragona i Reus. Més que no a la ciutat, ens hem de referir ara a la comarca, el Camp de Tarragona, que, sense les subdivisions artificials, és una de les més coherents del país. Deixem, però, l'ocasió a vallencs i reusencs perquè puguin explicar amb un coneixement més directe l'activitat estiuenca en les seves respectives ciutats i centrem-nos en la Tàrraco ex-imperial.

Si ens haguéssim de refiar de la iniciativa pública, l'hivern tarragoní seria ben dur i avorrit. Des de la Festa Major de setembre fins a Sant Joan, només l'ajuntament, entre les nombroses entitats oficials que han proporcionat a la ciutat fama d'oficialosa i estàtica, organitza els actes del carnaval. Les nits d'hivern dels que no es queden a casa davant del televisor i el vídeo transcorren als bars, que com que continuen oberts a l'estiu, ja us els podeu apuntar. Després del desaparegut i mític La Geganta, el nucli antic va ser la primera zona que va notar l'impuls creatiu d'uns anys enrere que va proporcionar a Tarragona bars de nit, o *pubs*, amb música i un concepte diferent de l'espai, que sovint acull exposicions o actes de la mena més diversa. Entre tots, el primer, que ara celebra el desè aniversari amb una sèrie d'exposicions dels artistes més destacats de la comarca, és Poetes, cafè artístic, molt a la vora de la catedral. A poca distància, entre d'altres, El Tall (Saïda), que a més de bona música de jazz ha incorporat jocs, des dels escacs

L'amfiteatre, una de les mostres romanes més representatives de la ciutat.

a l'inevitable billar americà; baixant cap a la ciutat nova, La Cova descobreix una part de les voltes del circ romà que hem de descobrir, una per una, recurrent bars, restaurants i botigues. A l'altra banda de la rambla Nova, dues zones més de bars nocturns, separades per l'orografia tarragonina, la de sobre La Pedrera (La Lluna, Tucan, Kursal) i al de sota (Es Polvets), acaparen bona part dels universitaris i dels aspirants a batxillers.

Amb l'estiu les possibilitats s'eixamplen molt. Bàsicament, als ja esmentats s'han d'afegir els bars amb terrassa a la fresca: a les dues rambles, però sobretot a la Nova, bars de tota mena, des de geladeries fins al sol·licitadíssim Moto-Club, a les places de la ciutat vella (la de la Font, la del Rei, la de l'Oli) i, d'uns anys ençà, els de les platges que pràcticament no tanquen; la Malvarosa cossetana és la Rabassada, on es pot triar, des dels bars adreçats als turistes fins als que acullen els *marxosos* dels voltants (Flores Tropicana, L'Estrella). Per a la marxa gai, Quizzàs, amb espectacle setmanal, a Tarragona, i a Salou La Ploma d'Or i 3 Coronas. Salou és el centre d'atracció discotequera del Camp. Hi podeu trobar totes les que vulgueu, des de Pachá —moda primavera— fins a la postmodernitat de La Cage.

De restaurants, en podeu triar a pler, sobretot si us aventureu una mica per la comarca: carn als pobles de l'interior, peix a la costa (Cambrils, Torredembarra), tal com toca. A Tarragona, si voleu menjar peix no cal que us ho rumieu, drets al Serrallo, on podreu assistir a l'arribada de les barques i a la subhasta del peix; per a qualsevol altra cosa, els restaurants de tota mena escampats per tota la geografia urbana us permeten preferències i manies, potser només cal destacar aquells que mantenen en l'ambient fragments de la presència romana o medieval (Les Coques, prop de la Catedral, El Circ, Les Voltes, amb els arcs del circ romà).

El capítol dels espectacles, valdria

més començar-lo per l'estiu, perquè durant l'hivern ni cinc. El cine ja torna a estar monopolitzat per una sola empresa i, de teatre, ni edifici ni espectacles. El teatre, de fet, només té un públic fidelíssim que quan li oferien una representació acudia fos on fos, però no hi ha res a fer, les anèmiques campanyes de tardor i de primavera han desaparegut enguany, diuen que gràcies a les oposicions de l'oposició convergent i cedessera del municipi. Aquesta mala maror ha fet perillar fins i tot els institucionalitzats Festivals de Tarragona del Camp de Mart, que s'han salvat pels pèls. Tant pels pèls que se n'han perdut alguns, dels pocs que en quedaven. Aquests festivals fa temps que consisteixen en un intent de quedar bé amb tothom: el cantant català, el cantant espanyol, les obres de teatre (la catalana i l'espanyola, i alguna d'italiana o francesa), el grup de *rock*. Enguany, si fa no fa com sempre, però amb descomptes: s'han extraviat Els Joglars i el Luis Eduardo Aute i queden Lluís Llach, Gabinet

tant, de sorprendre amb algun film acceptable o, ja molt més rarament, de qualitat.

Els millors espectacles de l'estiu són les dues festes majors, la de Sant Magí, el 19 d'agost, i, sobretot, la de Santa Tecla, el 23 de setembre. Llavors sí que la creativitat popular esclata i no deixa reposar en tot el dia ni en tota la nit qui hi estigui predisposat: castellers, balls de diables, de dames i vells, àliga, i un etcètera autèntic i llarg. Amables, obertes i refrescants, les abundants festes majors de barris i carrers ocupen quasi tots els caps de setmana.

La cultura s'esmoreeix durant l'estiu, però qui faci cap a Tarragona que no ho faci com un turista qualsevol de Salou i que combini les torrades a les platges amb excursions pels voltants. No estem ara per itineraris però no us perdeu, pel contrast amb la costa, ni Prades, ni Siurana, ni Escornalbou, ni Santes Creus ni Poblet.

I, per acabar, que és per on comença la majoria, les platges. A Cambrils i Salou no goseu dur tovalloles de més

La vella Tarraco esdevé «imperial» amb l'estada d'August.

Caligari, Ondina, *Tafalitats*, de Karl Valentin, *Tira't de la moto*, *Bodas de sangre*, *Hot&Neon* i la traca final, allò que ningú no havia gosat dur a la ciutat augusta fins al moment: *Marina*, la sarsuela, i allò que no s'oblida ni tan sols amb el vi: el Manolo Escobar. L'emoció més forta, però, no serà al Camp de Mart, sinó a la plaça de braus: els Harlem Globetrotters. Connectades amb els festivals, les habituals Jornades de Dansa, una mena d'escola d'estiu de l'especialitat que atreu artistes d'indrets prou allunyats. El cinema a la fresca té l'atractiu de no reprimir ni fumadors ni bevedors ni segadors de pipes i moresc i, de tant en

de metre quadrat, que fareu el ridícul i tampoc no hi cabreu. Una mica, no gaire, més amples, estareu a Torredembarra o Altafulla. A Tarragona, des de la del Miracle, la de la Rabassada i la Llarga, les més familiars, fins a la Cala Fonda (coneguda com a Waikiki), nudista, passant per la Savinosa, de convivència pacífica entre nudistes i partidaris del banyador.

Entre Roma i els Països Catalans, a Tarragona trobareu una miqueta de tot, com podria dir un espot publicitari, sobretot d'allò que és fàcil, refrescant, poc compromès i amable. Massa i tot, però per a l'estiu i per a qui hi vagi de vacances, ja serveix. □